

Motion till riksdagen 2021/22:4681

av **Robert Hannah m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2021/22:224 Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagreglering av att utvisning alltid ska prövas vid vissa typer av brott, såsom vid rasistiska brott och andra hatbrott, grova vålds- och sexualbrott samt våld i nära relationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudregeln vid hedersrelaterade brott alltid ska vara utvisning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagreglering om att den som återfaller i brott lättare ska kunna utvisas än den som är förstagångsförbrytare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt reformering av reglerna för bedömning av i vilken utsträckning den dömden har etablerat sig i det svenska samhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppehållstillstånd för offer för hedersrelaterade brott och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förutsättningarna för återvändande till Sverige för den som dömts till utvisning för grova brott mot medlemmar av den egna familjen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår ändringar i utlänningslagen och brottsbalken som syftar till att skärpa reglerna om utvisning på grund av brott. Ändringarna innebär bl.a. att utvisning på grund av brottsallvar ska kunna ske vid lägre straffvärden än i dag, att det ställs högre krav på utlänningsens etablering i det svenska samhället för att denne inte ska bli utvisad, att kravet på synnerliga skäl för utvisning när utlännen vistats länge i

Sverige tas bort, att förbudet mot att i vissa fall utvisa den som kom till Sverige som ung tas bort och ersätts med kvalificerade krav för utvisning, att domstolen inte längre ska beakta det men som utlänningen förorsakas genom utvisningen vid straffmätning och val av påföljd samt att återreseförbuden blir längre och börjar löpa vid dagen för utresa.

Därutöver föreslås ökade möjligheter att neka uppehållstillstånd för en utlänning som begått brott och ett stärkt skydd mot återkallelse av uppehållstillstånd för den som utsatts för våld eller allvarliga kränkningar i en nära relation.

Precis som konstateras i propositionen gjordes den senaste större översynen av reglerna om utvisning på grund av brott 1994. Då skärptes reglerna, så att utvisning blev möjligt i fler fall än tidigare samtidigt som skyddet för personer som vistats under viss tid i Sverige begränsades (prop. 1993/94:159). Därefter har även ett antal lagändringar inom straffrättens område medfört ett ökat utrymme för att besluta om utvisning av den som har gjort sig skyldig till brott här i landet. Regeringen konstaterar dock att varken 1994 års skärpningar av reglerna om utvisning på grund av brott eller efterföljande skärpningar inom straffrättens område haft någon konstaterbar effekt på antalet utvisningsbeslut.

Vid en jämförelse av reglerna om utvisning på grund av brott i Norge, Finland och Danmark kan det konstateras att det svenska regelverket och dess tillämpning är mer återhållsam. Utvisning på grund av brott kan alltså komma i fråga i väsentligt färre fall i Sverige än i våra nordiska grannländer.

Att svenska medborgare aldrig får utvisas ur Sverige är en grundläggande fri- och rättighet som är skyddad i grundlagen. Det är en central liberal princip som gäller alla som är medborgare i Sverige. Denna ovillkorliga rätt att stanna i Sverige tillkommer däremot inte den som saknar svenskt medborgarskap.

Det är rimligt att den som saknar svenskt medborgarskap och begår allvarliga brott här i landet också ska kunna utvisas som en del av påföljden. Men dagens regelverk har inte fungerat tillräckligt väl. Det har länge funnits ett behov av att strama upp och förtydliga regelverk gällande utvisning på grund av brott.

I det avseendet är propositionens förslag ett steg i rätt riktning. Vi anser dock att regeringen inte går tillräckligt långt.

Till att börja med är lagregleringen om brottets allvar inte tillräckligt tydlig. Liberalerna har länge arbetat för att den generella gränsen för utvisning för ett enskilt brott ska sänkas från ett års fängelse till sex månaders fängelse, och att detta ska lagregleras. Detta förverkligas nu genom propositionen.

Däremot finns det brister när det gäller regleringen av i vilka fall brott på grund av sin karaktär ska kunna leda till utvisning oavsett fängelsestraffets längd. Det handlar t.ex. om upprepad brottslighet eller om brott som innebär en särskilt allvarlig kränkning, såsom hedersrelaterade brott eller hatbrott. Regeringen för sådana resonemang i propositionen men föreslår inte att detta ska lagregleras utan överlämnar detta till rättstillämpningen. Detta är inte tillfredsställande. Liberalerna anser att det ska finnas en lagreglering om att utvisning alltid ska prövas vid brott av viss karaktär. Vår uppfattning är att huvudregeln vid hedersrelaterade brott alltid ska vara utvisning och att domstolen alltid ska pröva frågan om utvisning vid rasistiska brott och andra hatbrott, grova vålds- och sexualbrott samt våld i nära relationer som innebär hot såväl mot offret som mot andra människor i samma situation.

När det gäller att införa en regel om att alltid pröva utvisning vid vissa typer av brott förs det i propositionen ett längre resonemang som utmynnar i slutsatsen att det är

principiellt olämpligt att ålägga domstolen en sådan skyldighet, eftersom det strider mot den ackusatoriska grundprincipen. Men en sådan skyldighet behöver inte åläggas domstolen utan kan ännu hellre vila på åklagaren. Lagförslag med denna innebörd bör tas fram och läggas på riksdagens bord.

Vidare bör det finnas en bestämmelse i lagen med innebörden att den som återfaller i brott lättare ska kunna utvisas än den som är förstagångsförbrytare. Motsvarigheter till detta finns i lagstiftningen i våra nordiska grannländer.

När frågan om utvisning ska prövas ska det också vägas in den dömdes anknytning till Sverige. Regeringen föreslår visserligen en reformering av regelverket för att åstadkomma en stramare bedömning av i vilken utsträckning utlänningen har etablerat sig i det svenska samhället, men denna riskerar att bli halvfärdig eftersom propositionen inte ger hela verklighetsbeskrivningen. Rättspraxis i dag (se t.ex. Utvisning på grund av brott 2000–2014, Brottsförebyggande rådet, 2016) visar att utvisning i huvudsak utfärdas mot personer som över huvud taget inte är bosatta i Sverige utan är här på besök. Omkring 600 tingsrättsdomar om utvisning utfärdas i snitt per år, varav färre än 100 riktar sig mot personer som är bosatta i landet. Enbart det faktum att man är folkbokförd i landet tillmäts alltså stor vikt för att bedöma anknytningen. I propositionen saknas dock resonemang om detta förhållande, och det är därför inte sannolikt att regeringens förslag kommer att ge den åsyftade effekten. Liberalerna anser att fortsatta överväganden krävs och att exempelvis den norska lagstiftningen bör studeras, där det finns transparent lagreglering av vilka förutsättningar som ska råda för utvisning av icke norska medborgare utan uppehållstillstånd (eller motsvarande), med tillfälligt uppehållstillstånd respektive med permanent uppehållstillstånd. Anknytning ska tillmätas mindre betydelse ju allvarligare brottet är.

Den som utsatts för hedersrelaterade brott i Sverige måste, liksom sina familjemedlemmar, kunna få fortsatt skydd genom uppehållstillstånd även i de fall då den ursprungliga grunden för uppehållstillstånd upphör i och med att gärningsmannen utvisats. När det handlar om utvisning på grund av grova brott mot medlemmar av den egna familjen är det också av vikt att den dömda personen, efter att återreseförbudet löpt ut, inte på nytt kan återvända till Sverige enbart på grund av sin familjeanknytning till brottsoffren. Lagstiftningen behöver förtydligas på denna punkt.

Robert Hannah (L)

Mats Persson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avcı (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Juno Blom (L)